

Tiñu ji Tu'un ja jiniñu'un sa'a tágua ma Kutenuu kue'e COVID-19 nuu nda Escuela k-12, nuu Jito ji nda Suchí luli, nuu Kutu'va Ne'en ka ji nuu Satu'va nda Suchí kuachi ji nuu nda Programa nuu Kee jika

Nda tu'un ja ni ndujéé kivi 7 marzo kuiya 2022 – *kije'e satiñu sukua nde 12 marzo kuiya 2022*

- Ta ni kivi jee ka nda tu'un siki nda K-12 ñuu Washington nuu nda yoo sándi'i ja skua'a nuu kuiya 2021-2022, tutu ya'a kachi naguá sa'a nda escuela K-12, nuu jito ji nda suchí luli, nuu kutu'va ne'en ka ji nuu satu'va nda suchí kuachi ji nuu kee jika jín ndi'i nda tu'un ja jiniñu'un sa'a ta ndikó nuu nda ve'e skua'a tágua ma kutenuu COVID-19 de sukua ma kutenuu ka kue'e nuu nda ve'e skua'a ji nuu jito nda suchí luli.
  - [Nuu sección 1](#) kachi na tiñu **jikan** ja sa'a.
  - [Nuu sección 2](#) ji nuu [Sección 3](#) ndíso tu'un ja sa'a nda escuela ji nda proveedor. Nda tiñu ya'a kuu ja jiniñu'un.
  - [Nuu sección 4](#) ji nuu [Apéndice](#) ndíso tu'un ji siki nasa sa'a.
- Nda tu'un ja jikan K-12 ja kuu nuu kuiya ja skua'a nuu kuiya 2021-2022 ji sava ka tu'un ja kuu sa'a nuu K-12 ni ndutútú ji de ni nduu ji in matu'un ni tutu.
- Nda tu'un ja ni iyo siki nasa koto nda suchí luli, nuu kutu'va ne'en ka ji nuu satu'va nda suchí kuachi ji nuu kee jika ni ndivi ji nuu tutu ya'a.

Tágua jiku'un ka ini siki nasa ka'an tutu ya'a:

- **Escuela** kúni ka'an ja kuu nda escuela pública ji/axi privada ja ndeka ji nda suchí luli preescolar nde nda ja yi'i ji nuu grado 12th (K-12).
- **Proveedor** kuu nda ñayiví ja jito ji nda suchí luli, nuu kutu'va ne'en ka ji nuu satu'va nda suchí kuachi ji nuu kee jika. Tágua ní'in ní in lista nda programa ja yi'i nuu grupo ya'a, kundé'e ní nuu [glosario](#).

Tu'un ndíso

Nda tu'un ja ni ndujéé kivi 7 marzo kuiya 2022 – *kije'e satiñu sukua nde 12 marzo kuiya 2022*

.....	1
Sección 1: Tu'un ja jikan	2
Vacuna COVID-19 ja kuu nda Ñayiví ja Satiñu	3
Nda Ñayiví ja Ndo'o ji COVID-19 ja ma Sa'a ji nda Tiñu ya'a.....	3
Tu'un siki Nasa sa'a ta Yindasi ini ve'e ji ta Ndikó nuu Escuela, Nasa koto maa axi in Programa	3
Tu'un siki Nasa sa'a jika in ñayiví ini in Ve'e skua'a nú Ndo'o ji COVID-19	3
Kachi tu'un nuu grupo axi nuu nda ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e.....	4
Sa'a ja nda Ñayiví ní'in ji nda Prueba ja Nandukú kue'e COVID-19.....	5

Kachi tu'un nú in Ñayiví ndo'o COVID-19 axi nú Jitenuu kue'e ji Satiñu ka'nu jín Public Health ini ñuu	5
Tiñu ja sa'a nuu Kututú axi nuu Jitenuu kue'e	5
Sección 2: Tu'un siki Nasa kuu sa'a tágua ma Kutenuu ka Kue'e	6
Ja kani vacuna	7
Ja kasi yu'u	7
Nda Prueba ja jito	8
Test to Stay.....	8
Ja kunu va'a tachi	9
Koo jika nuu ta'an	9
Ta ñu'un ini Autobús	9
Ja Nanda'a ji nuu kuu Xtaa tachi	10
Nakete ní ji Sa'a ndoo	10
Sección 3: Kua'a ka Tu'un ja kuu sa'a.....	10
Tu'un siki Nasa Sa'a ji Nasa satiñu Minki	10
Koo inuu	11
Nda Ñayiví ja Yika tuni ji nda ja Ndo'o inka Kue'e	11
Nuu jito nda Ñee ji nda Suchí luli	11
Ta Ndikó nuu Escuela axi nuu Programa nú ni Kee jika	12
Nda Prueba ja Nandukú kue'e nuu nda Viko ji/axi ta ja Natatu	12
Nda nuu Jitaje'e	12
Nuu jinu	12
Nda prueba ja nandukú kue'e nuu kasiki, nuu jitaje'e axi nuu inka ka tiñu/viko.....	13
Inka tiñu ja sa'a ta skua'a axi ta nduu skua'a (Career and Technical Student Organizations (CTSO, Organización nda Suchí skua'a ji nda Técnico), nda club, nda grupo ja ndi'vi ini, nda feria Ciencias, Tecnología, Ingeniería ji Matemáticas, nuu kee jika, etc.).....	13
Sección 4: Tiñu ji Tu'un siki COVID-19	13
Kua'a ka Tu'un siki COVID-19 ja kuu nda escuela ji nda proveedor	13
Ja Iyo ja Kuu kuatiñu nuu COVID-19	13
Apéndice A: Nuu yoso Nda tu'un víjin.....	14

Sección 1: Tu'un ja jikan

Nuu nda escuela ji nda proveedor **jikan** ja sa'a ji nda tu'un ja ka'an ya'a nú jiniñu'un:

- [Vacuna COVID-19 ja kuu nda Ñayiví ja Satiñu](#)
- [Nda Ñayiví ja Ndo'o COVID-19 ja ma Sa'a ji nda Tiñu ya'a](#)
- [Tu'un siki Nasa sa'a ta Yindasi ini ve'e ji ta Ndikó nuu Escuela, Nasa koto maa axi in Programa](#)
- [Tu'un siki Nasa sa'a jika in ñayiví ini in Ve'e skua'a nú Ndo'o ji COVID-19](#)
- [Kachi tu'un nuu grupo axi nuu nda ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e](#)
- [Sa'a ja nda Ñayiví ní'i ji nda Prueba ja Nandukú kue'e COVID-19](#)
- [Kachi tu'un nú in Ñayiví ndo'o COVID-19 axi nú Jitenuu kue'e ji Satiñu ka'nu jín Public Health \(Ve'e ja Satatan\) ini ñuu](#)
- [Tiñu ja sa'a nuu Kututu axi nuu Jitenuu kue'e](#)

Nda escuela, nda distrito, nda proveedor, nda programa ji/axi nda Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu kuu kani ini ji nú kánuu ja tava ka ji tu'un siki nasa koto ta'an ji, ja suni **kánuu** ja sa'a tanu ka'an.

Vacuna COVID-19 ja kuu nda Ñayiví ja Satiñu

Ndí'i nda ñayiví ja satiñu ji nuu nda escuela **kánuu** ja kani ji vacuna maa ji axi koo in tutu ji nuu kachi ma kuu kani ji vacuna maa ji siki ja sukua kachi médico ji axi veñu'un ji tanu ka'an nuu [tu'un gobernador 21-14.3](#) (vachi nuu yu'u Inglés).

Nda Ñayiví ja Ndo'o ji COVID-19 ja ma Sa'a ji nda Tiñu ya'a

Nda suchí skua'a, nda suchí luli ji nda ñayiví ja xtuu kue'e [COVID-19](#), **kánuu** ja kindoo ji ve'e ji de jiniñu'un ja sa'a ji in prueba ji/axi kunde'e ji in médico ja kunde'e nasa iyo ji de sa'a ji tanu ka'an tu'un siki ja ndikó nuu tiñu/nuu jito/nuu escuela nú sukua kuu (kunde'e ní nuu sección [Tu'un siki Nasa koo jika ini ve'e ji ta Ndikó nuu Escuela axi nuu in Programa](#)). Suni kunde'e ní nuu diagrama nuu kachi [Naguá sa'a yo nú in ñayiví ni xtuu kue'e ji](#) tágua ní'in ka ní tu'un.

Ndí'i suchí skua'a, suchí luli axi ñayiví ja satiñu ja ni kee positivo nuu prueba COVID-19 ji **kánuu** ja kindasi ji ini ve'e ji de sa'a ji tanu ka'an nuu tutu Departement of Health (DOH, Ve'e nuu jito ja Sa'a) (kunde'e ní nuu [Tu'un siki Nasa koo jika ini ve'e ji ta Ndikó nuu Escuela axi nuu in Programa](#)) ji nuu [Centers for Disease Control and Prevention \(CDC, Ve'e nuu jito ji jekani nda kue'e\)](#). Jiniñu'un ja sa'a ji sukua vese ja ni kani vacuna ji.

Tu'un siki Nasa sa'a ta Yindasi ini ve'e ji ta Ndikó nuu Escuela, Nasa koto maa axi in Programa

In suchí skua'a, suchí luli axi ñayiví ja satiñu ja ni kee positivo nuu prueba COVID-19 ji **kánuu** ja koo jika ji, vese ja ni kani vacuna ji.

Ñayiví ya'a kuu ndukú ji nuu escuela/nuu jito suchí luli nú ja ni ya'a 5 kivi ja iyo jika ji nú:

- Nú nda [kue'e](#) ji ja ni naa axi nduu ni xtuu kue'e ji, DE
- Nduu chí'in ka'ni ji nuu 24 hora de nduu ka jí'i ji tatan tágua nuu ka'ni ji.

Nú ndikó ji nuu escuela/nuu jito suchí luli ta ja ni ya'a 5 kivi, ñayiví ya'a:

- [Jikan ta'vi nuu ji ja](#) kasi ji yu'u ji axi nuu ji jín in ndatiñu ja ndasi va'a nuu 6-10 kivi ja jinu kivi yindasi ji, AXI
- Ni kee negativo nuu prueba antígeno axi nuu in prueba ja sa'a ini ve'e ta ja ni ya'a 5 kivi. Nduu jiniñu'un ja sa'a ji in prueba nú ja ni ya'a 10 kivi.

Nú ma kuu ja kasi ji yu'u ji axi nuu ji jín in ndatiñu ja ndasi va'a, DE nduu ni kee negative nuu prueba ji, kánuu ja kindasi ji nde ya'a 10 kivi.

Suni kunde'e ní nuu diagrama nuu kachi [Naguá sa'a yo nú in ñayiví ni xtuu kue'e ji](#) tágua ní'in ka ní tu'un.

Tu'un siki Nasa sa'a jika in ñayiví ini in Ve'e skua'a nú Ndo'o ji COVID-19

Ndí'i nda suchí skua'a, suchí luli axi ñayiví ja satiñu ja kachi tu'un ji axi ja xtuu [nda kue'e ja sa'a COVID-19 kánuu](#) ja ñama koo jika ji nuu inka ñayiví, kino'on ji ve'e ji de tetiñu ji ja kí'in ji sa'a ji in prueba ja nandukú kue'e, vese ja ni kani ndí'i ji vacuna maa ji. lini ndetu ji ja kee ji ini escuela axi nuu programa, ñayiví ja ndo'o kue'e **kánuu** ja koo jika ji ini in ve'e nuu yí'i nda ñayiví ja ndo'o kue'e. Nda ñayiví ya'a **kánuu** ja kasi ji yu'u ji, nú kuu kuatiñu ji de nú ja iyo ji kuiya ja kasi ji yu'u ji. Ndí'i ñayiví ja chindeé axi nde'e nasa iyo ñayiví ya'a **kánuu** ja kuatiñu ji [Personal Protective Equipment \(PPE, Ndatiñu ja Koto yo Maa yo\) ja iyo va'a](#) (vachi nuu yu'u Inglés).

Ndí'i nda suchí luli, ñayiví ja satiñu ji inka ka ñayiví ja iyo ji ví'i ka 2 kuiya **kánuu** ja kasi ji yu'u ji nú iyo ji nuu satatan/nuu natatu ja kutatan ji ini ve'e nuu iyo jika ji, chí nda ve'e ya'a kuu ji nuu iyo ñayiví ku'u. Nda ñayiví ja satiñu jiniñu'un ja kasi va'a ji yu'u ji nú iyo ñati ji jín in ñayiví ja ndo'o axi ja jani ini ja ndo'o COVID-19. Kunde'e ní nuu [Tu'un ja jikan siki nda sa'ma ja ndasi yu'u yo tágua ma kutenuu coronavirus](#) (vachi nuu yu'u Inglés) kuenta Labor and Industries (L&I, Ve'e nuu Tatuni nasa Satiñu) tágua ní'in ka ní

tu'un.

Ve'e nuu kindasi nda ñayiví ja ndo'ó ji nda kue'e ja sa'a COVID-19 [kánuu](#) ja koo jika nuu ve'e nuu kutatan nda ñayiví ja ni takue'e axi nuu iyo tatan ini escuela, axi nuu iyo ka nda suchí luli tanu kuu nuu jito nda suchí luli/nuu kutu'va ne'en ka. Nuu nda escuela, ja neva'a ji in ve'e nuu satatan nuu kuu jinu tachi negativo ji tachi ja ti'vi nde tave'e, kuu kuatiñu ve'e ya'a ja koo nda ñayiví ja ndo'ó kue'e. Nú kuteñu ji, ve'e ja va'a ka kuatiñu kuu in ve'e nuu kuu ndasi vie'e ji ja kuu nakune ventana tágua kuu kunu tachi ini ve'e. Kuu kuatiñu in filtro tachi High Efficiency Particulate Air (HEPA, Tachi ja va'a satiñu) ja va'a ka'nu tágua va'a nundoo tachi; kunde'e ní nuu tutu [DOH tu'un siki nasa kuni tachi uía de ventilación del DOH \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#) tágua ní in ka ní tu'un.

Nú nduu na in ve'e nuu kuu kuatiñu (tanu kuu, ja jatiñu) de kuu koto suchí kuachi axi suchí luli ji kuu koo va'a ji, nuu nune tave'e kuu nuu iyo va'a ka, nú kuu ja sa'a sukua ji nú nduu kuun savi axi nduu ndikó.

Kachi tu'un nuu grupo axi nuu nda ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e

Kachi ja [kánuu](#) ja kachi nuu nda ñayiví ja satiñu ja ni iyo ñati ji nuu kue'e de sa'a tanu ka'an nuu [WAC 296-62-600 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#). Kunde'e ní nuu tutu L&I [Nda tu'un jikatu'un ji tu'un xndikó: Tu'un siki nasa sa'a ji kachi tu'un ta jatiñu tágua sa'a tanu ka'an Health Emergency Labor Standards Act \(HELSA, Ley siki Nasa Satiñu ji Nasa Koto ta'an\) ji Personal Protective Equipment \(PPE, Ndatiñu ja Koto yo Maa yo\) \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#).

Suni, nda escuela ji nda proveedor [kánuu](#) ja kachi tu'un ji nuu naani suchí skua'a ja kuu ji in ñayiví ja nduu satiñu va'a yiki kuñu, ja nduu ndakui ji axi ja [xeen kundo'o ji](#) COVID-19 nú ni iyo ñati ji nuu kue'e. Jiniñu'un ja kachi ji tu'un nuu nda ñayiví ja satiñu ji nuu nda ñayiví ja yika ji, vese ja ni kani vacuna ji axi vese ni ndo'ó ji kue'e nuu nda 90 kivi ichi yata.

Ndaká ka nda ñayiví ji suchí kuachi ja iyo ji nuu escuela ji nuu nda proveedor [kánuu](#) ja koo in nasa sa'a tágua kachi tu'un nuu nda suchí skua'a, nda suchí luli, nda ta'an ve'e ji nda ñayiví ja satiñu nú jitenuu kue'e ini escuela. Ka'an ní nuu yu'u ja kua'a ka ñayiví jeku'un ini tágua jeku'un ini ji ja ka'an ní. Nú iyo jichi ja nduu neva'a kua'a ní ja kuatiñu ní, chu'un ka ini ní ja kachi ní nuu nda suchí skua'a, nda suchí luli, nda ta'an ve'e ji nda ñayiví ja yika ji, ji nda ja xeen ka kundo'o ji kue'e.

Ya'a kachi nasa kachi tu'un nuu nda ta'an ve'e siki ja iyo in ñayiví ja ndo'ó kue'e axi siki ja jitenuu kue'e:

- Tutu nuu yoso tu'un siki nda ja ndo'ó kue'e ndaká semana.
- Kachi tu'un (tanu kuu nuu, correo electrónico axi nuu tetiñu mensaje) nuu yi'i nda "grupo" ma sù vachi ni nuu nda "ñayiví ja ni iyo ñati". Nda ñayiví ya'a kuu ji nda ta'an skua'a, nda ta'an kasiki, ta in ta in grado, nda grupo luli, nda ja jika inuu nuu in autobús axi inka ka.
- Nda tu'un ya'a suni kuu tetiñu nuu nda grupo nú ni jitenuu kue'e axi nduu ka jitenuu kue'e.
- Iyo jichi ja kakan ja nandukú nda ñayiví ja ni iyo ñati nuu ní (tanu kuu, ta jitenuu kue'e). Katu'un ní nuu Local health jurisdictions (LHJ, Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu).

Vese ja ni kani vacuna ji, jiniñu'un ja kachi ní nuu suchí skua'a, nuu suchí luli ji nuu ñayiví ja satiñu ja ni iyo ñati ji nuu COVID-19 ja:

- Koto ji nasa sa'a [kue'e](#) ji, DE
- Chu'un ini ní kasi va'a ní yu'u ní (nú ja iyo ní kuiya) 10 kivi nde kivi sándi'i ja ni jikuta'an ní jín kue'e, vi'i ka ta sa'a ní nda tiñu ya'a kasiki ní ini in ve'e, jitaje'e ní, etc., DE
- Sa'a ní prueba nuu 3-5 kivi nde kivi sándi'i ja ni jikuta'an ní jín kue'e. Nda prueba molecular (Polymerase Chain Reaction (PCR, Jaku jaku Nakani Polimersa)/Nucleic Acid Amplification Tests (NAAT, Prueba ja Nasa'a ka'nu ka Ácido Nucleico)), antígeno ji nda ja sa'a ini ve'e. Nú ni kee positivo, jiniñu'un ja [koo jika ní](#).

- Nda ñayiví ja kata ni jikin kue'e ji (nuu nda 90 kivi ichi yata), kánuu ja sa'a ji in prueba antígeno chi nda prueba PCR sanaa kuu kee positivo nuu ji de nduu kúni ka'an ja ndo'o tuku ji kue'e.

Suni kunde'e ní nuu diagrama nuu kachi [Naguá sa'a ní nú ni kenda tu'un nuu ní ja ni iyo ñati ní nuu kue'e](#) tágua ní in ka ní tu'un.

Nda suchí skua'a, nda suchí luli ji ñayiví ja satíñu kuu kí'i ji ini ve'e skua'a axi nuu jito ji, suni nuu kasiki, nuu jitaje'e ji inka ka tiñu ja sa'a ta nduu skua'a, kuu sa'a ji nda tiñu ya'a nú nduu xtuu kue'e ji. Nú suchí skua'a, suchí luli axi in ñayiví ja satíñu ja ni iyo ñati ji nuu kue'e ni xtuu kue'e ji, **kánuu** ja koo jika ji ini ve'e ji de sa'a ji tanu ka'an nuu tutu [Nda Ñayiví ja Ndo'o COVID-19 ja ma Sa'a ji nda Tiñu ya'a](#) ja yoso nuu sección.

Sa'a ja nda Ñayiví ní in ji nda Prueba ja Nandukú kue'e COVID-19

Nda escuela K-12 **kánuu** ndukú ji nasa sa'a ji tágua nda suchí skua'a ji nda ñayiví ja satíñu ja ni xtuu kue'e ji axi ja ni iyo ñati ji nuu kue'e de kúni ji sa'a ji in prueba maa ji kuu ní in ji in prueba antígeno. Kuu sa'a tiñu ya'a nuu escuela, nuu kindoo ñati ka nuu distrito ji/axi nuu in ñayiví ja sa'a nda prueba ini ñuu nuu kuu ní in ji de suni kuu nuu ve'e satatan ini ñuu. Nú ñama sa'a nda prueba ya'a jin nda suchí skua'a axi nda ñayiví ja satíñu ja ni xtuu kue'e ji chindeé ja ma skuita kivi ja skua'a. Suni, nda ñayiví ja ndo'o kue'e de ni kee negativo nuu prueba COVID-19 ji kuu ndikó ñama ji nuu escuela. Kuu sa'a nda ji nda prueba molecular (PCR/NAAT), Point of Care (POC, Nuú sa'a nda Prueba) antígeno ji nda ja sa'a ini ve'e.

Programa nda prueba DOH [Learn to Return \(Kutu'va nasa Ndikó\)](#) (vachi nuu yu'u Inglés) iyo ji tágua chindeé nuu nda escuela K-12 tágua kuu sa'a ji nda prueba ja jiniñu'un ji. Nda escuela axi nda distrito ja kúni ji ní in ka ji tu'un siki nda programa nda prueba COVID-19 kuu ka'an ji nuu schools@healthcommonsproject.org. Kunde'e ní nuu página DOH [nda Prueba ja sa'a ini nda Escuela](#) (vachi nuu yu'u Inglés) tágua ní in ka ní tu'un.

Kachi tu'un nú in Ñayiví ndo'o COVID-19 axi nú Jitenuu kue'e ji Satiñu ka'nu jín Public Health ini ñuu

Nda escuela ji nda proveedor sa'a ji in tiñu kánuu tuni tágua ndaní in nda ñayiví ja ndo'o COVID-19 ji tágua ma kutenuu ka COVID-19. Ndi'i nda ñayiví ja ndo'o COVID-19 ini nda escuela ji ini nuu satíñu nda proveedor **kánuu** ja kachi ji nuu [Local health jurisdictions \(LHJ, Ve'a ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu\)](#)/DOH (vachi nuu yu'u Inglés) tanu ka'an ji tatuni Local health jurisdictions (LHJ, Ve'a ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu)/DOH nuu Ley ñuu Washington ([WAC 246-101 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#)). Ndi'i nda ja ndo'o COVID-19 **kánuu** ja kachi tu'un nuu Local health jurisdictions (LHJ, Ve'a ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu)/licenciador ([WAC 246-101 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#)). Tu'un siki nasa ni kee nuu nda prueba COVID-19 jiniñu'un ja kachi nuu DOH tanu ka'an nuu tu'un ja iyo nuu página internet [Kachi tu'un nasa kee nuu nda prueba COVID-19](#) (vachi nuu yu'u Inglés). Suni, nda escuela, nda proveedor ji ndi'i ka ñayiví **kánuu** ja satíñu ka'nu ji jín ve'e satatan tágua nandukú nda ñayiví ja ndo'o kue'e ji nda ja ni iyo ñati nuu kue'e ini in escuela axi nuu satíñu nda proveedor ([WAC 246-101](#)) (vachi nuu yu'u Inglés).

Nda ñayiví ja je'e tiñu **kánuu** ja kachi ji nuu L&I nú iyo 10 axi ví'i ka ñayiví ja ndo'o kue'e nuu satíñu ji. Kunde'e ní nuu tutu L&I [Nda tu'un jikatu'un ji tu'un xndikó](#): Tu'un siki nasa sa'a ji kachi tu'un ta jatiñu tágua sa'a tanu ka'an Health Emergency Labor Standards Act (HELSEA, Ley siki Nasa Satiñu ji Nasa Koto ta'an) ji Ndatiñu ja Koto yo Maa yo (vachi nuu yu'u Inglés).

Tiñu ja sa'a nuu Kututú axi nuu Jitenuu kue'e

Nú iyo kua'a ñayiví ji kua'a nda ja ndo'o kue'e ini in escuela axi nuu satíñu in proveedor, jiniñu'un ja satíñu ka'nu jín nda ve'e ja satatan, tágua va'a ja chituu kue'e, de sa'a nda tiñu ja jikan nuu [Sección 2](#), ji **sanaa kánuu** chituu ja kuikin ka kue'e.

Sección 2: Tu'un siki Nasa kuu sa'a tágua ma Kutenuu ka Kue'e

Department of Health (DOH) ñuu Washington kachi nuu nda escuela ja satiñu ka'nu ji jín Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu tágua sa'a naani tiñu ja ka'an nuu tutu ya'a. lini sama nasa sa'a pandemia ya'a, COVID-19 koo ji jín yo'o de jiniñu'un ja tiñu ja sa'a siki ja iyo COVID-19 kuu sama ji nú sukua jiniñu'un ini ñuu ka'nu ji ini ñuu luli. **Nda tiñu ja kánuu sa'a kuu ja ndukú nasa chituu ja ma kutenuu ka kue'e de sukua ma kaya kue'e nuu nda escuela ji nuu satiñu nda proveedor, ji tágua kuu ki'in nda suchí luli skua'a ji ini ve'e skua'a.**

Tágua ma kutenuu ka COVID-19 ji kuu ki'in nda suchí luli skua'a ji ini nda ve'e skua'a jiniñu'un ja va'a ndatu'un nda escuela, nda proveedor ji nda ñayiví ja satatan. Nda tu'un ja jiniñu'un ndatu'un kuu Family Educational Rights and Privacy Act (FERPA, Ley siki Nasa Koto tu'un ji nda Derecho nda ñayiví ja Skua'a). [FERPA](#) (vachi nuu yu'u Inglés) je'e tu'un ja nda escuela skutenuu ji tu'un siki ñayiví nú ni jitenuu kue'e de jiniñu'un ja kuni ji nde kuu nda ñayiví ñukua.

Tu'un ja vaji ya'a yoso nuu nda tu'un jée ja jini yo^{1,2} ji nuu nda tu'un ja neva'a nda Disease Control and Prevention (CDC) [Tutu ja ka'an siki nasa jekani kue'e COVID-19 ini nda escuela K-12 ji nuu Tu'un siki nasa sa'a jín COVID-19 ja kuu kuatiñu nuu nda Programa nuu Jito ji Ste'en ne'en/nuu Jito nda suchí luli.](#)

Ja jini nde kivi mita kuu ja nú va'a nikin nda tu'un ya'a tágua chituu ja ma kutenuu ka kue'e, nú va'a sa'a de va'a nikin, nduu ni jitenuu kue'e ini nda escuela ji nuu nda programa nda proveedor. Suni, ja jitenuu SARS-CoV-2 (virus ja sa'a kue'e COVID-19) ini in ñuu yita'an ji nda ñayiví ja jikin kue'e ji ini escuela axi nuu satiñu nda proveedor. Ta kua'a tuni ñayiví ndo'o ji kue'e COVID-19 ini in ñuu, ka'an tuni ka kuu ja kivi kue'e SARS-CoV-2 ji ja kutenuu ji ini nda escuela ji nuu satiñu nda proveedor.

Tu'un ja ni kutu'va yo nuu uu kuiya ja iyo pandemia ya'a sa'a ji ja kuni ja jiniñu'un sa'a yo nda tiñu ya'a tágua ma kutenuu ka COVID-19 ji tágua ma kaya ka kue'e:

- Kani ndi'i ní [vacuna](#) maa ní.
- Kuatiñu ní in ja [kasi](#) yu'u ní tágua koto ní maa ní.
- Sa'a ja va'a ka kunu [tachi](#) tágua sukua ma kutenuu kue'e ja siki ja ndava ndeyu'u ní.
- Kindoo ve'e ta ku'u.
- Sa'a nda prueba ja ñama nadukú kue'e.
- Va'a sa'a [Nuu kuu xtaa tachi ji ja nanda'a.](#)
- Chu'un ini ja [koo jika nuu ta'an](#) nú ja sa'a ji nduu sa'a teñu.
- [Nasa'a ndoo ji Ja'ni kue'e](#) tanu jiniñu'un sa'a.
- Sa'a ka tiñu ta ve'e.

Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja sama ji nasa sa'a ji tu'un ya'a nú jiniñu'un ja sukua kuu tágua ma kutenuu ka kue'e. Ta sama nasa sa'a tiñu jiniñu'un ja tiin kuenta nasa jitenuu kue'e ini in ñuu, axi ja jikin kue'e kua'a ñayiví ini in ñuu ji suni nú ja ni kani vacuna kua'a ka ñayiví. Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja chindeé ji nda ñayiví ja kúni ji koto ji maa ji nuu kue'e, tanu kuu ja kuatiñu ji in ja kasi ji yu'u ji. Nú ñama ka jitenuu kue'e, nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja sama ji de sa'a ka ji tiñu ja sa'a ja chituu kue'e axi ja ma kutenuu ka kue'e. Nú va'a satiñu jín nda ve'e ja satatan ini ñuu va'a ka kee tiñu ya'a de va'a ka koto nda suchí skua'a, nda suchí luli, nda ñayiví satiñu, nda ñayiví ve'e, ji nda ñayiví ñuu.

---

¹ [Science Brief: Transmission of SARS-CoV-2 in K-12 Schools and Early Care and Education Programs - Updated | CDC](https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/transmission_k_12_schools.html) https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/transmission_k_12_schools.html (Ni nde'e kivi 06/03/2022)

² [S](https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/indicators-monitoring-community-levels.html) <https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/science/science-briefs/indicators-monitoring-community-levels.html> (Ni nde'e kivi 06/03/2022)

Kánuu ja chindeé nda ñayiví ja kuni ji kuatiñu ji axi sa'a ji tiñu tágua koto ji maa ji. Nduu iyo va'a ja ka'an axi skutenuu tu'un siki nasa iyo axi nasa jani ini in ñayiví siki nasa iyo ji axi nduu jito ji maa ji. Jiniñu'un ja nda escuela ma kua'a ji tu'un ja kuu sukua ini nuu satiñu ji.

Ja kani vacuna

Ja kani vacuna kuu ja va'a ka chindeé tágua koto nda suchí luli ji nda ñayiví ña'nu ja ni kaji ja kani vacuna tágua sukua ma kundo'o xeen ji kue'e COVID-19. Tanu ni kachi ichi yata, ndi'i nda ñayiví ja satiñu jiniñu'un ja kani ndi'i vacuna ji axi ja koo in tutu nuu kachi ja médico ji axi veñu'un ji nduu je'e tu'un ja kani ji vacuna maa ji tanu ka'an nuu [tu'un Gobernador 21-14.3 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#).

Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja kachi ji ja kánuu [kani ndi'i](#) nda vacuna ja jikan nuu ndi'i nda suchí skua'a, suchí luli, ñayiví satiñu, ta'an ve'e, suni nda vacuna COVID-19. DOH ni sa'a in [Kit nda Tu'un ja kuatiñu nuu nda Escuela tágua kani Vacuna COVID-19](#) (vachi nuu yu'u Inglés) tágua sukua nda escuela kuu xdikó ji tu'un ja jikatu'un nda tatá de sukua kachi tu'un ja kánuu kani vacuna COVID-19. DOH suni ni sa'a ji [Kit nda Tu'un ja kuu kuatiñu nda Clínica ta kani Vacuna COVID-19 nuu nda Escuela](#) (vachi nuu yu'u Inglés) tágua chindeé nuu nda escuela ja va'a satiñu ji jín nda Clínica nuu kani vacuna jín nda ñayiví ini ñuu de sukua kachi tu'un nuu ñayiví ja kani ji vacuna COVID-19 maa ji. Nduu tutu ya'a kuu nani'in nuu página DOH [Kani vacuna ini nda Escuela ji nuu Jito nda Suchí luli](#) (vachi nuu yu'u Inglés)

Kunde'e ní nuu [tu'un kachi nda CDC](#) siki [nasa sa'a nda escuela tágua kachi ji nuu ñayiví ja kani ji vacuna maa ji](#). Kunde'e ní nuu página internet [Tu'un siki nda Vacuna DOH](#) (Mixteco Bajo) tágua ní'in ka ní tu'un siki nda vacuna COVID-19, suni kuu ní'in ní tu'un siki nasa [nandukú ní nuu kani vacuna](#) (Mixteco Bajo).

Ja kasi yu'u

Nú va'a jasi yo yu'u yo ji nuu yo chindeé ja koto yo maa yo ji inka ka ñayiví, de sukua nduu jitenuu kue'e COVID-19.

Iyo ndaa ja nduu ka jika nuu ndi'i nda suchí luli ja kasi ji yu'u nú iyo ji ini nda escuela axi nuu satiñu nda proveedor, iyo jichi ja DOH ji/axi ve'e satatan ini ñuu kakan ji ja nda ñayiví kasi va'a ji yu'u ji (tanu kuu, nuu nda kivi 6-10 ta in suchí skua'a, suchí luli axi ñayiví satiñu ndikó ji ta ja ni jinu 5 kivi ja ni yindasi ji, kunde'e ní nuu [Tu'un siki Nasa koo jika ini ve'e ji ta Ndiko nuu Escuela axi nuu in Programa sección](#)). Sanaa suni jiniñu'un ja kasi yo yu'u yo ta jitenuu kue'e ji/axi ta jitenuu kue'e ini ve'e skua'a axi nuu nda grupo nda suchí skua'a (tanu kuu, nuu nda ja jita, nuu nda ja kasiki), axi nuu satiñu nda proveedor, tágua sukua ma kutenuu ka kue'e de sukua kuu kutu'va ini nda ve'e skua'a (kunde'e ni nuu sección [Tiñu ja sa'a nuu Kutútú axi nuu Jitenuu kue'e](#)).

Nda suchí skua'a, nda suchí luli ji nda ñayiví ja satiñu kuu kasi ji yu'u ji ini nda escuela ji/axi nuu satiñu nda proveedor, vese saa kánuu ja jeku'un ini nú nduu kuni ji kasi ji yu'u ji. Sanaa iyo ñayiví ja jiniñu'un ja kasi ji yu'u ji chi maa ji axi in ta'an ve'e ji [iyo yika ji](#) ja kundo'o xeen ji kue'e COVID-19.

Nda suchí skua'a, nda suchí luli ji ñayiví ja satiñu ja nduu satiñu va'a yiki kuñu ji, ja nduu ndakui ji/axi ja xeen tuni kundo'o ji kue'e kánuu ja katu'un ji nuu in médico nú jiniñu'un ja kasi ka ji yu'u ji. Ñayiví ja jito ji nda suchí skua'a ji nda suchí luli ja jiniñu'un ji ja chindeé nuu ji siki ja ku'u ji kánuu ja kuetiñu ji in Ndatiñu ja Koto yo Maa yo ta chindeé ji nda ñayiví ya'a. Suni, nda escuela kánuu ja sa'a ji nda tiñu ja chindeé ja jekituu kue'e tágua sukua kuu koto nda ñayiví ja ndo'o yika, de kundiki ji ndi'i nda Ley estatal ji federal ja iyo.

Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja kua'a ji ja kasi yu'u ji inka ka Ndatiñu ja Koto yo Maa yo ja iyo va'a ja kuu kuatiñu nda ñayiví satiñu, nda suchí skua'a ji nda suchí luli nú sukua jiniñu'un ji.

Vese nda ndatiñu ja jasi yo yu'u yo chindeé ja ma kutenuu COVID-19, iyo jichi ja sava ñayiví ma kuu ja kuetiñu ji siki ja ncha'a koo kuiya ji axi siki ja nduu iyo va'a ji. Kunde'e ní nuu [Tutu DOH siki nda ndatiñu ja kasi yo yu'u yo](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ji nuu [Tutu CDC ja ka'an siki nda ndatiñu ja kasi yo yu'u yo](#) tágua

ni'in ni tu'un. Nda ñayivi satihu kuu kaji ma ji naguá kúni ji ja kasi ji yu'u ji. Kunde'e ní nuu [Tu'un ja jikan siki nda sa'ma ja ndasi yu'u yo tágua ma kutenuu coronavirus](#) (vachi nuu yu'u Inglés) kuenta Labor and Industries (L&I, Ve'e nuu Tatuni nasa Satihu) tágua ni'in ka ní tu'un.

Nda Prueba ja jito

Nduu jinihu'un nda suchi skua'a, nda suchi luli ji ñayivi satihu in prueba (in jichi axi ndaká semana), vese saa kuu chindee ja ndani'in nda ñayivi ja sanaa ndo'o ji axi skutenuu ji kue'e. Nú nuu ndani'in nda ñayivi ya'a chindee ja ma kutenuu ka kue'e chi ñama sa'a jika ji nuu inka ñayivi de sukua ma ku'u ji kue'e.

Tágua ni'in nda prueba ja nandukú kue'e, programa Kutu'va nasa Ndikó suni kuu kua'a ji nda prueba ja jinihu'un nda suchi skua'a ji/axi nda ñayivi ja satihu ja kúni ji sa'a ji tihu ya'a. Nda escuela axi nda distrito ja kúni ji ni'in ka ji tu'un siki nda programa nda prueba COVID-19 jinihu'un ja ka'an ji nuu schools@healthcommonsproject.org.

Nda proveedor kuu kakan ji tu'un siki nda prueba nuu Local health jurisdictions (LHJ, Ve'a ja Jito tihu ja Satatan ini Nuu). Kunde' ní nuu [Nda Prueba COVID-19](#) (Mixteco Bajo) kuenta DOH tágua ni'in ka ní tu'un siki nasa ni'in nda kit nda prueba, suni nda prueba ja sa'a ini ve'e ji ndenu kuu sa'a nda prueba.

Test to Stay

Kua'a nda escuela, ja satihu jin ve'e ja satatan ini nuu, ni sa'a ji nda tihu ja jikan nda programa Test to Stay (Prueba tágua kuu Kindoo) de sukua nda suchi luli nuu nda escuela ji nuu satihu nda programa nda proveedor ja ni kee ja ndo'o ji COVID-19 kuu skua'a ji axi ki'in ji ini ve'e skua'a. Vese nduu jinihu'un ka ja nandukú nda ñayivi ja ni iyo ñati nuu kue'e, nda escuela kuu kuetihu ji nda prueba ja nandukú kue'e tágua sukua nda suchi luli ki'in ji ini ve'e skua'a tágua skua'a ji.

Nda tihu ja kanuu sa'a jin Test to Stay kuu ya'a, vese nduu ndiso ndi'i nuu tutu ya'a kuu:

- Nuú iyo ñati nuu ta'an ka ñayivi [tanu kuu, nuu kasiki ini ve'e, nuu ndava ka ndeyu'u (tanu kuu, nuu jita, nuu kaka, nuu tee yaa jin in kaa axi in ñutu), nuu sa'a ejercicio ini in ve'e axi ta jito tuni nda ñayivi ja ku'u].
- Nda ñayivi ja ndo'o kue'e ini ve'e, de siki ñukua sanaa kuu kutenuu nuu nda suchi skua'a.
- Siki ja kita'an jin in ñayivi ja nduu ni kani ndi'i vacuna COVID-19.
- Nda ñayivi ja ka'an tuni kuu kundo'o ji kue'e.
- Ta jitenuu kue'e tágua sukua kuni nú kuu ki'in nda suchi luli ini ve'e skua'a.

Tu'un siki nasa satihu jin Test to Stay

Nda ñayivi kuu ki'in ji nuu satihu ji, nuu skua'a ji, nuu jito nda suchi luli ji kuu sa'a ji nda tihu ja sa'a ta nduu kua'an ini nda ve'e skua'a iini ndetu ji ja kee prueba ji ja sa'a jin Test to Stay, nú:

- Sa'a ji kue'e prueba* nuu 10 kivi (tanu kuu, uu jichi ja semana) tanu jikan ja sa'a DE
- Nduu xtuu kue'e ji.

Jikan ja ndi'i nda ñayivi sa'a ji tanu ka'an Test to Stay de koto ji nasa sa'a kue'e ji de suni kasi va'a ji yu'u ji nú iyo ñati ji nuu inka ñayivi. Nú in ñayivi ni kee ja ndo'o ji COVID-19, kánuu ja kindasi ji ini ve'e ji de sa'a ji tanu ka'an nuu tutu DOH [siki nasa koo jika yo](#).

*Nda prueba antígeno, nda prueba molecular nuu sa'a nda (POC) axi nda prueba ja sa'a ini ve'e suni ni'in tihu ji, siki ja ñama kee ji de sukua ñama nani'in ji ñama sa'a jika ñayivi ja ndo'o kue'e.

Ja sa'a nda prueba ja nandukú kue'e nuu nda ñayivi ja nduu xtuu kue'e ji kuu sa'a nuu nda escuela tágua sukua kuni nú kuu kindoo ji axi nduu, suni kuu sa'a sukua nuu satatan axi inka nuu jito escuela axi nda ve'e satatan.

Nda distrito nda escuela jinihu'un ja ni'in ji tu'un ja je'e nda tatá/ñayivi ja jito suchi luli tágua kuu sa'a ji prueba nda suchi skua'a.

Ja kunu va'a tachi

Tú va'a jinu tachi ini ve'e ji va'a ndasa'a ndoo tachi ñukua chinde'e ja ma kutenuu kue'e COVID-19, axi nda xiko nda ndute ja xeen ji.

DOH ja sa'a nda tiñu ya'a tágua va'a kunu tachi:

- Nasa'a jee nda filtro Minimum Efficiency Reporting Values (MERV 13, Tu'un siki nasa Satiñu) nú ndatiñu ya'a kuu sa'a ndoo ji tachi.
- Sa'a ní ja kivi kua'a ka tachi ja vaji tave'e, jín in HVAC axi ja nakune nda ventana.
- Ka'an ní jín in ingeniero axi in ñayiví ja jini satiñu jín HVAC kuni ní nasa va'a ka sa'a tágua kunu va'a tachi ini in ve'e ji nasa va'a ja sa'a ndoo tachi ini ve'e.
- Kuu kuatiñu nda ventilador ja xndikó tachi. Kánuu ja koo jika nuu ñayiví. Nú ventilador ya'a ndee xini ve'e, sama ní nasa satiñu ji tágua tava ji tachi axi xnda'a va ní ji.
- Nda kaa ja sa'a ndoo tachi High Efficiency Particulate Air (HEPA, Tachi ja ní'in tuni satiñu) ja kuu kuiso kuu sa'a ndoo ka ji tachi ini nda ve'e nuu nduu jinu va'a tachi. Kaji ní nda filtro tachi HEPA ja kachi California Air Resources Board ja kuu kuatiñu yo tágua ma tava xiko xeen ozono. Ma kuatiñu ní nda ndatiñu ja tava ozono, ja tava yuyu axi nda ndatiñu ja sa'a ndoo tachi ja jatiñu iones negativos, chi kuu sa'a ji ja kee in yiko ja kuu ka'ni ñayiví. Ma kuatiñu nda ndatiñu in ñayiví ja sa'a ndoo ji tachi ji.

Tágua ní'in ka ní tu'un siki nasa koo ndoo tachi kunde'e ní nuu tu'un DOH ja ka'an siki nasa [Sa'a ja kuikonuu tachi ji koo ndoo tachi ini ve'e tágua ma kutenuu COVID-19 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#), ji tutu [CDC tágua sa'a ja va'a kuiko ji va'a ka sa'a ndoo tachi](#) nuu nda escuela, ji nuu [Association for Heating, Ventilating and Air-Conditioning Engineers \(ASHRAE\) mita iyo kue'e COVID-19 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#).

Koo jika nuu ta'an

Ja koo jika nuu ta'an yo nduu kuni ka'an ja nda escuela ma ste'en ji nuu nda suchí luli ini nda ve'e skua'a/ji ta'an ve'e ji, ni ja in proveedor sa'a de tiñu de. Kaji ní nda tiñu ja kuu sa'a ja kuu koo jika nuu ta'an ñayiví ini escuela ní ji nuu programa ní nú iyo. Iyo jichi ja, tanu kuu ja jikuta'an nuu ta'an nda ñayiví ta ñu'un ji ichi hora recreo, de ñukua kuu nuu nduu kuu ja koo jika nuu ta'an nda suchí skua'a ji nda suchí luli. Sa'a ní ja koo jika nuu ta'an nda suchí skua'a ji nda suchí luli nuu ndi'i nda tiñu ja sa'a de ma skita'an tuni ní nda grupo ka'nu.

Sa'a ní ja koo jika nuu ta'an nda suchí skua'a ji nda suchí luli nú kuu sa'a ní ta iyo ji:

- Ta iyo ji ini nda cafetería.
- Ta jikonuu ji yata ve'e ve'e skua'a.
- Nuu nda tiñu ja yika iyo ví'i ka nuu ndava ndeyu'u ñayiví (tanu kuu, nuu educación física axi ta sa'a ejercicio ini in ve'e, jita axi tee yaa de kachi ní ja ma kana ji). Nda tiñu ya'a jiniñu'un ja sa'a tave'e axi nuu va'a jinu tachi nú kuu.

Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja sa'a ji tanu ka'an tu'un siki nasa sa'a nda grupo ji nasaa ñayiví kuu ja kuu kí'in.

Ta ñu'un ini Autobús

Nda tiñu ja kuu sa'a tágua ma kutenuu kue'e COVID-19 iini ñu'un ini autobús nda escuela jín nda proveedor kuu:

- Kachi ní nuu nda ji ja kasi ji yu'u ji.
- Ma kudee ñati nuu ta'an nda ñayiví ini autobús.
- Sa'a ní ja kunu va'a tachi ini autobús de nakune ní vece 2 ventana ichi nuu ji 2 ventana ichi yata vese jaku pulgada.
- Ma koyo/xndava ní nda ndute ya'a ini autobús. Nakune ní nda ventana autobús tágua kunu va'a tachi de nasa'a ndoo ní nú kuu.

- Kachi ní nuu nda suchí kuachi ja va'a ka ja kaka ji axi ja kuatiñu ji bicicleta nú kuu.
- Kachi ní nuu nda suchí skua'a ja ná nakete ji nda'a ji axi ja sa'a ndoo ji ta kee ji ini ve'e ji axi ini ve'e skua'a ji de kivi ji ini autobús.

Ja Nanda'a ji nuu kuu Xtaa tachi

Nda escuela ji nda proveedor jiniñu'un ja kachi ji nuu nda ñayiví ja jiniñu'un ja nanda'a ji de jiniñu'un ja va'a koo nuu xtaa taxi ji tágua ma ke'en kue'e ji de sukua ma skuitenuu ji kue'e, tanu kuu COVID-19. Nuu nda kivi ja skua'a siki nasa koto yo maa yo ji koo va'a yo jiniñu'un ja ste'en ji nda suchí luli tágua kuni ji nasa nanda'a ji. Chindeé ji ja [koo ndoo \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#) de tava ji nda ndatiñu ja jiniñu'un tágua sa'a ndoo tanu kuu, nama, nasichi nda'a, ja sa'a ndoo xitin, ja kasi yu'u (nú kuu sa'a ji) ji nda ndatiñu ja nduu ke'en jín nda'a tanu kuu nuu chu'un yaka. Koto ní ja nda ñayiví satiñu nakete va'a ji nda'a ji de kuatiñu ji ja kasi ji xitin ji.

Nakete ní ji Sa'a ndoo

Nakete ní ji sa'a ndoo ní nuu ke'e ka, tanu kuu nda yu'u vie'e, llave ndute, nuu mesa, nuu ji'i ndute ji nda bañu. Kuu nasa'a ndoo ní vese in jichi ndí'i nda ndatiñu ya'a tágua ma koo ka virus siki ji. Nda escritorio kuu nundoo ji jín ndute ji nama. Vachi nuu kuu ndasa'a ndoo in escritorio nú ni nujan nuu, ni kivi niñi axi yí'vi, ta jitenuu kue'e. Nakete ní nda'a ní nú ja ni jinu ndasa'a ndoo ní.

Nda ndute ja kuatiñu tágua sa'a ndoo kuu in ja ja'ni nda microbio de kánuu ja Environmental Protection Agency (EPA, Ve'e ja Jito Ñu'un) kachi ja kuu kuatiñu yo. Nú nduu yí'i sivi ji nuu EPA, nduu iyo va'a ji. Tágua sa'a ndoo ní COVID-19, kaji ní in ndute ja yí'i sivi nuu nda ndute ja jatiñu tágua ka'ni [virus SARS-CoV-2 \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#). Nú kuu, kaji ní nda ndute ja nduu na xiko ñu'un nuu. Peróxido de hidrógeno axi inka ka ndute ja ñu'un alcohol nuu kuu ja iyo va'a ka ja kuatiñu yo de nduu sa'a dañu jín nda ñayiví ja ndo'o asma.

Ndatiñu ja sa'a ja kuu koto yo maa yo:

- Kuatiñu ní nda ndute ja ja'a ní ke'e in nuu nune. Kánuu ja kuatiñu nda ndute ya'a tá ja nduu ka nda suchí luli iyo. Kánuu ja ya'a kua'a tiempo tágua nayichi va'a de sukua kuu kivi nda ñayiví (tanu kuu, ta ja ni jinu kivi).
- Kuatiñu va'a ní nda ndute ya'a.
- Xinañu'un nakua'a ní nuu ndatiñu tágua kuu chí'in ní nda ndute ya'a.
- Kua'a ní tu'un ja ndute ya'a kí'i ji tiempo ja jiniñu'un kí'i ji.
- Kunikin ní nda tu'un ja ndee yika nuu ñu'un ndute ya'a ji nda tu'un Ndatiñu ja Koto yo Maa yo, tanu kuu nda guante, ndatiñu ja jito nduchi nuu ji tachi yo.
- Ma sa'a ní ja koo ñati nda ndute ya'a nuu nda suchí luli. Nda suchí luli ja ncha'a koo ji 18 kuiya ma kuu ja kuatiñu ji nda ndute ja yí'i sivi nuu EPA, suni nda toalla ja ndasa'a ndoo.
- Nda ve'e ya'a jiniñu'un ja kuneva'a ji Tutu nuu Kachi Nasa koto yo maa yo (SDS) tá jatiñu yo nda ndute xeen ini in ve'e.
- Nda tatá ji nda ñayiví ja satiñu ma kuu ja kua'a de nda ndatiñu ya'a ja jatiñu tágua ndasa'a ndoo.
- Kuatiñu ní nda toalla ja yí'i alcohol axi alcohol isopropílico ja ñu'un 70% nuu tágua sa'a ndoo ní nda teclado ji nda yokaa.
- Ma kuatiñu ní nebulización, xndava ní axi ja koyo ní nda ndute ya'a tágua jekani ní COVID-19. Nda tiñu ya'a nduu tiñu va'a, nduu ndasa'a ndoo ji nuu iyo te'en de sa'a dañu jín nda ñayiví.

Ní'in ka ní tu'un siki nasa sa'a ndoo, nakua'a ji na ndute kuu ja kaji ní tágua kuatiñu ní nuu [Tutu nuu kachi nasa sa'a ndoo nuu iyo kua'a ñayiví \(vachi nuu yu'u Inglés\)](#).

Seccion 3: Kua'a ka Tu'un ja kuu sa'a

Tu'un siki Nasa Sa'a ji Nasa satiñu Minki

Ja kuyu'u siki ja sama nda tiñu ja sa'a ini nda escuela/nuu satihũ nda proveedor, tanu ja ma kuatiñu ka ja ndasi yu'u axi ja jitenuu ka kue'e, kuu in ja ndo'o ndi'i nda ñayiví. Ja ndo'o nda suchí luli, suchí kuachi ji nda ñayiví satihũ siki ja iyo COVID-19 de sanaa vijin kuu nuu ji, de sa'a ja nduu satihũ va'a yiki kuñu ji, xini ji, minki ji. Ilini nda suchí luli, suchí kuachi, nda tatá, nda ja jito suchí luli ji ñayiví ja satihũ nuu escuela ya'a ji nuu pandemia ya'a, ñukua sa'a ja nda escuela ji nda ta'an ve'e sa'a ja sama nasa jani ini ji de ñukua sa'a ja jani ini nda escuela ji nda ñayiví ve'e ji. Sava nda suchí skua'a koo sii ini ji de sava ka ji nduu, de sava ji sanaa ma koo tu'va ji nú ni sama tiñu. Ya'a kua'a tiempo tágua ndi'i ji kaan. Kánuu ja chindeé ji kachi naguá kuu ja kuu sa'a nda ji, kue'e tu'un ja kaan ji nú ni sama nda tiñu ya'a de kua'a tu'un tágua nda ñayiví satihũ ji nda suchí skua'a kasi ji yu'u ji axi ja koo jika ji nú nduu iyo sii ini ji siki ja sama tiñu.

[Caja nda Ndatihũ ja kuu Kuatiñu nda Ñayiví ve'e tágua Koo va'a ji: Chindeé nda suchí luli ji nda Suchí kuachi iini iyo Pandemia COVID-19](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ndiso tu'un siki naguá ndo'o nda suchí luli, suchí kuachi ji nda ta'an ve'e ta kinunkava in tundo'o nuu ji. Suni ndiso tu'un siki nasa kuu ja chindeé nda suchí luli, suchí kuachi ji nda ta'an ve'e ta kinukava in tundo'o nuu ji.

[Kaja nda Tu'un THINK COVID-19 ta Ndikó nuu Skua'a nuu nda Ve'e skua'a](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ndiso tu'un siki nasa chindeé nuu nda suchí luli, suchí kuachi, nda ñayiví ña'nu ja sama xini ji ta kinunkava ji nuu in tundo'o, de nda tundo'o ya'a kuu nuu nda escuela axi inka nuu.

Kunde'e ní nuu nda página internet ya'a [Tiñu ji Tu'un ja DHO kachi siki ta Sama xini in Ñayiví](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ji nuu [Tiñu ja sa'a Ñuu Washington nuu COVID-19: Nasa koo va'a Xini ji minki](#) (vachi nuu yu'u Inglés) nuu kuu ní'in ka ní tu'un.

Kua'a ka tu'un ja kuu kuatiñu ní:

- [Tu'un ja iyo ndaká nuu yoo siki nasa jani Xini](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- [Nakuni ji Kachi tu'un nú nduu jito va'a nda suchí luli ini nda Ve'e skua'a](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- [Koo ndee ini ta Ji'i in Ta'an ja siki COVID-19](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- [Tu'un siki nasa Chindeé nda Suchí luli, nda Suchí kuachi ta kinunkava ji nuu in Tundo'o](#) (vachi nuu yu'u Inglés)

Koo inuu

Raza, ñuu axi ndenu vaji in ñayiví nduu sa'a ja xeen ka kundo'o in ñayiví kue'e COVID-19. Vese saa, ja jini kuu ja nuu uu kuiya ichi yata ya'a nda ñayiví ja tuun ji kuu ja ndo'o ka kue'e COVID-19. Kuu sukua siki ja maa ñayiví nduu jito ta'an ji, de siki ja nde'e ju'vi ji nuu in ñayiví ja nduu kuu ñayiví ñuu ji, de siki ñukua kuu ja nda ñayiví ya'a ndo'o ka ji kue'e. [Ja kunde'e ju'vi nuu in ñayiví ma sa'a ja chituu kue'e](#) (vachi nuu yu'u Inglés). Vachi skutenuu ní tu'un ja iyo ndaa jín inka ñayiví tágua ma kutenuu tu'un tu'un. Kunde'e ní nuu [Xnaa ja Kunde'e ju'vi nuu Ñayiví](#) (vachi nuu yu'u Inglés).

Nda Ñayiví ja Yika tuni ji nda ja Ndo'o inka Kue'e

Nda ñayiví ja [yika tuni](#) ji ja kundo'o ji kue'e COVID-19 jiniñu'un ja ka'an ji jín in médico ta jani ini ji ja ndikoo ji nuu escuela, nuu jito nda suchí luli, nuu satu'va nda suchí kuachi ji nuu kee jika. Kunde'e ní nuu L&I [Nda tu'un jikatu'un ka tágua Koto nda Ñayiví ja Satihũ ji de Yika ji](#) (vachi nuu yu'u Inglés) tágua ní'in ka ní tu'un.

Ta jito ní nda suchí ku'u ja jiniñu'un ji ka chindeé nuu ji kunde'e ní ja ka'an tuu [CDC ja kuu Sa'a nda Ñayiví ja Chindeé ji nda Suchí luli ja ku'u](#).

Nuu jito nda Ñee ji nda Suchí luli

Nda ñee ji nda suchí luli jiniñu'un ja kinda'a ji. Nú kuu, ta jiso ní ji, xnanda'a ní axi ta skaji nda suchí luli, nda ñayiví ja satihũ jiniñu'un ja sa'a ji nda tiñu ya'a:

- Sanuu tuni nanda'a.
- Sa'a ndoo ní nda'a ní, sukun ní ji inka nuu ja ni kani ndeyu'u ji.

- Ma tíin ní nuu ní ta tíin ní nuu ji, xnanda'a ní ji axi skaji ni ji.
- Nú ndeyu'u ji ni kivi nuu sa'ma ji, ñama sama ní ji, nú kuu ja sa'a ní, ñukua de nanda'a ní.
- Nanda'a ní ta ncha'a ji ta ja ni ke'en ní mamila ji ja ni satu'va ini ve'e ji axi nuu iyo ní.

Ta Ndikó nuu Escuela axi nuu Programa nú ni Kee jika

Nda ñayiví ja kee jika jiniñu'un ja kunde'e ji nuu [tutu nda CDC](#) tágua ní in ka ji tu'un. Nda escuela ji nda programa jiniñu'un ja sa'a ji ja ka'an nda tu'un nda CDC nuu tiñu ja sa'a nda ji. Kachi ni nuu nda tatá ji nuu nda ñayiví ja jito suchí luli naguá jika ta ndikó nuu escuela axi nuu programa nú ni kee jika.

Nda Prueba ja Nandukú kue'e nuu nda Viko ji/axi ta ja Natatu

Nda escuela ji nda programa kuu kakan ji ja sa'a prueba nú ni "ndikó" nuu vacación verano, invierno primavera ji inka ka ja iyo axi ta koo in viko ka'nu/axi ndutútú kua'a ñayiví, tágua sukua ma kutenuu kue'e ini escuela ji nuu satiñu nda proveedor. Nda prueba ya'a jiniñu'un ja sa'a ta nduu skua'a axi ta satiñu. Kuu kuatiñu nda prueba ja sa'a ini ve'e.

Nda nuu Jitaje'e

Nda ñayiví ja ndava tuni ndeyu'u ji [tanu kuu, nda ja jita, nuu tee yaa jín in kaa axi in ñutu, nuu ka'an ndusu, nuu jitaje'e (kua'a ñayiví axi ja kúni kúndee) ji nda ja iyo ini in teatro] kánuu ja kasi va'a ji yu'u ji/axi nuu ji jín in ndatiñu ja iyo va'a ta naskua'a ji/axi ta kee ji nuu ñayiví kua'a.

- Jiniñu'un nda ja jasi nuu ja kaa tanu in campana jin in sa'ma ja iyo va'a – MERV 13 axi in sa'ma ja ñuta'an 3 sa'ma axi inka ja inuu kaa nuu:
  - Nda ñayiví ja tee yaa jín yu'u jín ñutu axi in kaa ta iyo ji ini ve'e.
  - Ta sa'a in grabación in yaa ini in ve'e
- Ini nda ve'e nuu tee yaa ji ini nda ve'e skua'a kánuu ja kasi ji yu'u ji jín (in sa'ma ja ñuta'an 3 sa'ma axi inka ja inuu kaa) ta jita ji. Ñayiví ja satiñu kuu kua'a ji in ja kasi nda ji yu'u ji de kuu skanda va'a ji yu'u ji ta jita ji.

Nda ñayiví jita, ji nda director ji inka ka ñayiví ja chindeé kánuu ja koo jika ji nú kuu sa'a ji. Kunde'e ni ja ndí'i nda suchí skua'a kuu kivi ja sa'a ji ja kúni ji tanu ja kataje'e ji Vese luli nuu kí'i ma sù ñukua chituu tiñu ya'a.

- Ja sa'a nda grupo luli ini nda grupo nda suchí ya'a sa'a ja ma kutenuu kue'e nú nde ni in ji ndo'o kue'e.

Sa'a ní ja kivi tachi ini ve'e nuu yí'i nda ji. Nú luli tuni ini ve'e de/axi nduu jinu va'a tachi, kuatiñu ni in HEPA ja sa'a ndoo tachi ini ve'e. Suni kunde'e ní nuu [Kivi tachi](#) ja iyo ichi siki tágua kuni ní nasa sa'a ní ja kunu va'a ka tachi ini ve'e.

Va'a sa'a ndoo ní nú nasichi ní ndeyu'u ni ja kindoo ini kaa tee ni yaa. Ndukú ni sa'ma ja kuu kuatiñu nda suchí luli tágua nasichi ji ndeyu'u ji ja kindoo ini nda ndatiñu ja tee ji yaa.

Nuu jinu

Sa'an ní ja kunu tachi ini ve'e nú kuu. Nú ini in ve'e nduu ka'nu axi nduu jinu va'a tachi, kuatiñu ní in HEPA ja sa'a ndoo tachi tágua sukua chindeé ja koo ndoo tachi. Suni kunde'e ní nuu [Kivi tachi](#) ja iyo ichi siki tágua kuni ní nasa sa'a ní ja kunu va'a ka tachi ini ve'e.

Nda ja jinu, nda entrenador, nda ja ste'en nasa kunu, ji inka ka ñayiví ja chindeé kánuu ja kasi ji yu'u ji ta sa'a ji nda tiñu ya'a ini in ve'e, ví'i ka nuu nda tiñu ja yika tuni iyo (tanu kuu, nuu kasiki balón, nuu kanaa, waterpolo, nda ñayiví ja kanaa), nuu kuu ja ndava ndeyu'u de nuu iyo ji nduu iyo va'a ji nduu jinu va'a tachi kánuu ja koo jika nuu ta'an ji nú kuu sa'a ji.

- Ja sa'a nda grupo luli nda suchí ya'a sa'a ja ma kutenuu kue'e nuu ndí'i equipo nú sanaa ni jitenuu kue'e de suni jiniñu'un ja sukua sa'a ta naskua'a ji ta kee jika ji ja kasiki ji.

Nda prueba ja nandukú kue'e nuu kasiki, nuu jitaje'e axi nuu inka ka tiñu/viko

Táguva va'a ka kuu sa'a nda tiñu ja jikan nda escuela, nda escuela kuu kakan ji ja sa'a nda prueba ja nandukú kue'e nuu nda ñayiví ja jinu ji nda ja yí'i nuu nda tiñu kasiki ja yika tuni iyo ini in ve'e (tanu kuu., nuu kasiki balón, nuu kanaa, waterpolo, nda ñayiví ja kanaa), nda nuu jitaje'e (tanu kuu nuu, jita, in banda, in teatro), ji/axi inka ka tiñu.

- Nda prueba nda ñayiví ya'a kuu sa'a ndaká semana (tanu kuu, in axi uu jichi ja semana) axi kuu sa'a kivi ja kee, kasiki axi viko. Nda ñayiví ja ni kenda ndo'o ji COVID-19 nuu nda 90 kivi ichi yata de ni nduva'a ji nduu jiniñu'un ja sa'a ji nda prueba ya'a sa ní de nú nduu ni xtuu kue'e ji, nú ni kuu sukua kánuu ja sa'a ji in prueba.
- Ndi'i nda ja kasiki nuu nda tiñu ja nduu ni yika iyo ini in ve'e axi nuu inka ka tiñu, suni kuu sa'a ji prueba maa ji. Kánuu ja sukua kuu nú kua'a tuni ñayiví jikuta'an ji jín nuu tiñu ja sa'a ji. Kunde'e ní nuu [tu'un CDC siki nasa jitenuu COVID-19 nuu ñayiví](#) táguva ní in ka ní tu'un.
- Naani ñayiví ja kasiki, ja jita axi inka ka ñayiví ja satiñu jiniñu'un ja kujika ji nú ni kee ja ndo'o ji kue'e de ma kí'in ji naskua'a ji, kasiki ji, kee jika ji axi kí'in ji nuu kututú kua'a ñayiví nuu ndi'i kivi ja iyo jika ji. Sa'a ní ja ka'an nda tu'un ichi yata siki [Nda Ñayiví ja Ndo'o COVID-19 ja ma Sa'a ji nda Tiñu ya'a](#) ji [Tu'un siki Nasa sa'a jika in ñayiví ja ndo'o ji COVID-19](#) táguva ní in ní ka tu'un. [Ja kachi tu'un nú ni iyo ñati nuu kue'e](#) in equipo iyo na siki kuu. [Kachi tu'un siki nda ñayiví ja ndo'o kue'e](#) nú sukua kuu.

Inka tiñu ja sa'a ta skua'a axi ta nduu skua'a (Career and Technical Student Organizations (CTSO, Organización nda Suchí skua'a ji nda Técnico), nda club, nda grupo ja ndi'vi ini, nda feria Ciencias, Tecnología, Ingeniería ji Matemáticas, nuu kee jika, etc.)

Nda suchí skua'a, nda suchí luli, ñayiví ja satiñu ji nda ñayiví ja chindeé kánuu ja kandija ji nuu nda tu'un ja yoso nuu tutu ya'a nú sa'a ji axi kivi ji nuu in tiñu, concurso, axi inka ka, etc., ja jika escuela axi programa ja sa'a ji, táguva ma kutenuu ka COVID-19.

Sección 4: Tiñu ji Tu'un siki COVID-19

Kua'a ka Tu'un siki COVID-19 ja kuu nda escuela ji nda proveedor

- DOH: [Naguá sa'a ní nú ni kee positivo nuu prueba COVID-19 ní](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- DOH: [Naguá sa'a ní nú ni iyo ñati tuni ní nuu in ñayiví ja ndo'o COVID-19](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- DOH: [Nakete nda'a táguva ma Kutenuu Kue'e ini Escuela](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- DOH: [Ndasá'a ndoo Ve'e skua'a – Tu'un ja kuu kuatiñu nda Maestro](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- DOH: [Tu'un siki ja Ndasá'a ndoo ji Nakua'a nuu iyo nda Ñayiví ja ndo'o Asma](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- L&I: [Workplace Safety and Health Requirements for Employers](#)
- L&I: [Naguá kuu ja Kasi nuu ta Satiñu](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- CDC: [Tutu ja Ka'an siki nasa Jekani kue'e COVID-19 ini nda Escuela K-12](#)
- CDC: [Nasa Satiñu nuu jito nda Suchí luli mita iyo COVID-19](#)
- CDC: [Nda Reunión luli ji ja Ka'nu](#)
- AAP: [Sa'ma ja Kundasi nuu nda Suchí luli mita iyo COVID-19](#)
- OSPI: [Nda Tu'un ji ja Kuu sa'a ja siki COVID-19 ja Kuatiñu nda Escuela](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- NFHS: [Tu'un 3 ja Jini siki ja ndava Ndeyu'u](#) (vachi nuu yu'u Inglés)

Ja Iyo ja Kuu kuatiñu nuu COVID-19

Kunde'e ní nda tu'un jéé siki [nasa iyo kue'e COVID-19 ini ñuu Washington](#) (Mixteco Bajo), [Tu'un ja tatuni Gobernador Inslee](#) (vachi nuu yu'u Inglés), [nda kue'e ja sa'a](#) (vachi nuu yu'u Inglés), [nasa jitenuu](#) (vachi

nuu yu'u Inglés), [ji nasa ji ndenu sa'a nda ñayiví nda prueba maa ji](#) (vachi nuu yu'u Inglés). Kunde'e ni nuu nda [Tu'un jikatu'un ka](#) tágua ní'in ka ní tu'un.

- [WA State Department of Health 2019 siki kue'e jéé coronavirus \(COVID-19\) \(Mixteco Bajo\)](#)
- [Tiñu ja sa'a ñuu WA siki coronavirus \(COVID-19\) \(Mixteco Bajo\)](#)
- [Nandukú ní Ve'e nuu Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu ní](#) (vachi nuu yu'u Inglés)
- [CDC Coronavirus \(COVID-19\)](#)

A iyo ka tu'un jikatu'un ní Ka'an ní nuu Yokaa COVID-19: 1-800-525-0127

Nda Lunes nde 6 a.m. nde 10 p.m., Martes – Sábado ji [nda kivi ja iyo viko](#) (vachi nuu yu'u Inglés), 6 a.m. nde 6 p.m. Tágua kunini ní nuu yu'u ka'an ní, **kuaxin ní #** de nú ni ka'an de **kachi ní na yu'u ka'an ní**. Nú iyo tu'un jikatu'un ní siki nasa iyo ní, siki nda prueba COVID-19 axi siki nasa ni kee nuu prueba ní ka'an ní jín ñayiví ja taji tatan.

Tágua ní'in ní tutu ya'a nuu inka yu'u, ka'an ní nuu 1-800-525-0127. Nda ñayiví ja so'o ji axi ja nduu nini va'a ji, kuu ka'an ji nuu 711 ([Washington Relay](#)) axi tetiñu ji in correo nuu civil.rights@doh.wa.gov.

Apéndice A: Nuú yoso Nda tu'un víjin

Ja nduu Xtuu kue'e: Kuu in ñayiví ja vese yí'i kue'e ji de [nduu xtuu kue'e COVID-19](#) ji.

Nda prueba ja jitotuni nda ñayiví ja nduu xtuu kue'e ji: Nda prueba in ñayiví ja nduu xtuu kue'e ji tágua kuni nú iyo kue'e nuu in grupo axi nuu in ñuu.

Nandukú nda Ñayiví (vachi nuu yu'u Inglés): Tiñu ja sa'a tágia chindeé nda ñayiví ja jani ini ja ndo'o ji axi ja ni kee ja ndo'o ji COVID-19. Ñayiví ja satíñu nuu Public Health satíñu jín inka ñayiví tágua nandukú nda ñayiví ja sanaa ndo'o ji COVID-19, je'e de tu'un siki nasa koto ji maa ji jín koo va'a ji, chindeé ji nda ñayiví tágua kuni nasa sa'a kue'e ji, tetiñu ji nda ñayiví nuu kuu ní'in ja jiniñu'un ji axi ja kindasi ji de sukua ma kutenuu ka COVID-19.

Ñayiví ja ni iyo ñati nuu kue'e (vachi nuu yu'u Inglés): In ñayiví ja ni iyo ñati nuu kue'e kuu in ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu in ñayiví ja ndo'o kue'e COVID-19. In ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e kuu in ja tanu ka'an nuu CDC ji DOH ni iyo ñati ji jaku ka ma sù 6 pie nuu in ñayiví ja ndo'o COVID-19 nuu 15 minuto ja ni kututú nuu 24 hora ta jitenuu kue'e sa'a in ñayiví.

Nuu ini in ve'e skua'a K-12 va'a ni ichi ini axi tave'e, ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e nduu kuu in ñayiví ja ni iyo ji vese uni pie nuu in ñayiví ja ndo'o kue'e ta nduu ni jatiñu ji ja ndasi yu'u/axi ja ndasi nuu ji ja va'a ndasi.

Tu'un siki nú in ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e sanaa ma sù inuu ní'in tiñu nuu ndí'i ñayiví (tanu kuu, ja ma koo na'an nuu in ñayiví ja nduu jasi ji yu'u ji de kayu ji/kexen ji axi inka ka yika tanu ja iin ni nuu jí'i nduu ji ndute, iin ni nuu yaji nduu ji, etc.). Ja kachi nú in ñayiví ni iyo ñati ji nuu kue'e kuu Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu ini ñuu; kuu tee ji tiñu ya'a nuu inka ñayiví nú sukua jiniñu'un.

Grupo luli: In grupo luli ja ni kaji (nda suchí skua'a) ja iyo jín nda ñayiví ja ste'en nuu ji jiniñu'un ja koo tutu ji ndí'i kivi. Nda suchí skua'a, nda suchí luli ji nda ñayiví ja satíñu jiniñu'un ja koo tutu ji ndí'i kivi de ma kita'an ji jín inka ñayiví.

Nandukú nda ñayiví (vachi nuu yu'u Inglés): Kuu tiñu ja jikatu'un in ñayiví ja ndo'o COVID-19 de kachi nuu nda ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e COVID-19, de jito tu'un siki nda ñayiví, tágua sukua kuu kua'a va'a tu'un siki nasa kitatan in ñayiví. Ja nandukú nda ñayiví chindeé nuu ve'e ja satatan ini ñuu ja

ndani'in ji de chituu ji kue'e COVID-19. Kunde'e ní nuu [Ñutu ja Chindeé ja kuni nú in Ñayiví ndo'o kue'e ja kuu kuatiñu nda Escuela ji nda Proveedor](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ji nuu [Tutu siki nasa Nandukú in Ñayiví ja ni iyo ñati nuu COVID-19 ji nda Tu'un jikatu'un ka ja kuu kuatiñu nda Escuela ji nda Proveedor](#) (vachi nuu yu'u Inglés) tágua ní'in ka ní tu'un

COVID-19: Kuu kue'e ja sa'a coronavirus 2019 (COVID-19) kuu in kue'e ja jikin ñayiví de vaji ji nuu SARS-CoV-2 virus ja sa'a kue'e. Nda ñayiví ja ni jikin kue'e ji sanaa ma xtuu kue'e ji (ma kundo'o ji kue'e) axi ja kundo'o ji nda [kue'e](#). Jani ini ja virus ya'a jitenuu ji nuu ñayiví jín ñayiví:

- Nda ñayiví ja ni jikuta'an nuu ta'an ji (nuu ñati iñu pie axi uu metro) ví'i ka ini in ve'e de nú ini nda ve'e ya'a yí'i chitú ñayiví ji/axi nduu jinu va'a tachi.
- Ja siki ndeyu'u axi yuyu ja kee yu'u in ñayiví ja ndo'o COVID-19 ja kayu ji, kexen ji, jita ji, ka'an ji axi xtaa tachi ji. Ndeyu'u ji axi yuyu ya'a ja jikonuu nuu tachi kuu xtaa tachi in ñayiví, de kuu kuikonuu nuu ví'i ka iñu pie (tanu kuu, nuu jita nda ji, nuu yaji nda ji xtaa, axi nuu yí'i ji naskua'a ji).

Nda ja ndo'o COVID-19: Nuu nda tu'un ja ka'an tutu ya'a, in ñayiví ja ndo'o COVID-19 kuu in ñayiví ja ni kee ji positivo nuu in prueba COVID-19 molecular axi antígeno. Ka'an ní jín Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu ní nú kúni ní ja kivi inka ka ñayiví nuu tu'un ya'a tágua sukua kuni nasa nandukú nda ñayiví axi na tiempo kuu ja kachi tu'un nuu Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu ja iyo ñayiví ja ndo'o ji kue'e (tanu kuu, nda ñayiví ja sanaa ni iyo ñati ji nuu in ñayiví ja ndo'o kue'e axi in ñayiví kee positivo nuu prueba antígeno ji, de ndo'o ji COVID-19 axi ja cha'a sa'a ji in prueba).

Grupo COVID-19:

DOH kachi ja jikin kue'e COVID-19 nuu in escuela ta:

- Iyo tu'un ja ke'en ñayiví ndo'o ji COVID-19 ja kuu vese 10% nda suchí skua'a, nda maestro axi ñayiví ja satiñu ini in grupo¹

AXI

- Vese 3 ñayiví ndo'o ji kue'e ini in ni grupo¹ de ndo'o ji tanu ka'an nda tu'un siki nda ñayiví ja ndo'o COVID-19;

DE

- Nda ñayiví ya'a ni xtuu kue'e ji axi ni kee positivo nuu prueba ji nuu 14 kivi, DE
- Nda ñayiví ya'a nduu kuu ji in ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e siki ja ni jikuta'an ji jín kue'e inka nuu (tanu kuu, ini ve'e ji) ja nduu kuu ini in ve'e skua'a

Jitenuu COVID-19:

DOH ji CDC kachi ja jitenuu kue'e COVID-19 nuu in escuela K-12 ta:

- Iyo tu'un ja ke'en ñayiví ndo'o ji COVID-19 ja kuu vese **10% nda suchí skua'a, nda maestro axi ñayiví ja satiñu ini in grupo¹**

Axi

- Vese **3 ñayiví ndo'o ji kue'e ini in ni grupo¹** de ndo'o ji tanu ka'an nda tu'un siki nda ñayiví ja ndo'o COVID-19;

DE

- Nda ñayiví ya'a ni xtuu kue'e ji axi ni kee positivo nuu prueba ji nuu 14 kivi, DE
- Nda ñayiví ya'a nduu kuu ji in ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e siki ja ni jikuta'an ji jín kue'e inka nuu (tanu kuu, ini ve'e ji) ja nduu kuu ini in ve'e skua'a, DE
- Nda ñayiví ya'a ni kee ja kuu ji nda ñayiví ja ni iyo ñati nuu kue'e ta sa'a in tiñu ja sa'a ini escuela axi ja jikan escuela²

¹ Nda ñayiví ja yí'i ji nuu "in ni grupo" kuu, nda ja sa'a inka tiñu ja jikan escuela², nda grupo ja iyo siín, ini in ve'e skua'a, nuu jito ta ja ni kee ji/ta ncha'a kee ini escuela etc.

² In tiñu ja jika escuela kuu in tiñu ja nda maa suchí luli je'e nde ini ji sa'a ji nuu escuela axi ja jika Local Education Agency (LEA, Ve'e ja Jito tiñu ja Ste'en) axi nuu in organización ja LEA je'e tu'un. Nda

tiñu ja jikan escuela kuu, vese nduu ndiso ndi'i nuu tu'un ya'a, ja sa'a tu'va maa ji ja kee nuu ñayivi kua'a, nda concurso, nuu jinu ñayivi, nuu ste'en ja sa'a ji inka ka tiñu nuu yi'i ke'en ji.

DOH kachi ja jitenuu COVID-19 nuu jito nda suchí luli ta:

- Uu axi kua'a ka ñayivi ja ndo'o COVID-19 ni kee positivo nuu prueba ji, DE
- Vese uu ji ndo'o nda kue'e ja sa'a kue'e ya'a (axi ni kee positivo nuu prueba nda ji kivi ja ni sa'a de nduu xtuu kue'e ji) nuu nda 14 kivi ja ni ya'a, DE
- Nda ñayivi ja ndo'o kue'e ni kita'an ji nuu jito nda suchí luli axi nuu in tiñu ja sa'a nuu jito nda suchí luli (tanu kuu, ja ni kee jika), DE
- Nduu na tu'un ja kuu kachi yo ja ni jikin kue'e ji inka nuu (tanu kuu, ini ve'e ji) ja nduu kuu ini ve'e nuu jito nda suchí luli.

Nasa'a ndoo: Nasa'a ndoo kúni ka'an ja kuatiñu nda ndute xeen tágua ka'ni kue'e ja tekú siki in ndatiñu. Environmental Protection Agency (EPA) neva'a ji in [lista nda ndatiñu ja ndasa'a ndoo](#) (vachi nuu yu'u Inglés) ja kuu kuatiñu tágua ka'ni virus ja sa'a kue'e COVID-19.

Iyo ñati: Ta in ñayivi jikuta'an nuu ta'an ji jín in ñayivi ja do'o COVID-19 ja nduu xtuu kue'e axi ja ni xtuu kue'e (kunde'e ní naguá kúni ka'an tu'un ñayivi ja ni iyo ñati nuu kue'e ja iyo ichi).

Ja kachi tu'un nú ni iyo ñati nuu kue'e kuu ta kenda in tu'un nuu in mensaje, nuu in correo, nuu yokaa axi inka ka nuu tetiñu tu'un ja ni iyo ñati ní nuu ke'e. Tu'un ya'a kuu ni'in nuu ñayivi ja ni iyo ñati nuu ní axi, inka ka, chi sanaa in ñayivi ni iyo ñati ji nuu (tanu kuu, ini in autobús axi ini in ve'e skua'a) in ñayivi ja ni kee positivo nuu prueba COVID-19, nduu na sa'a nasaa tiempo ni iyo ñati ji axi nasaa ni iyo ñati ji siki ñukua kuu ja ñayivi ja kenda tu'un nuu ji va'a ni kuu ji in ñayivi ja ni iyo ñati axi nduu.

Ndasa'a ndoo nda'a: Ja sanuu tuni nanda'a jín ndute jín nama vese 20 segundo axi ja kuatiñu in ja ja'ni kue'e ja ñu'un vese 60% alcohol nuu.

Ñayivi **yika tuni ja xeen tuni kundo'o kue'e:** Kuu nda ñayivi ja sanaa kuku'u xeen ka ji nú ni jikin kue'e COVID-19 ji.

Skutenuu kue'e: Kuu nda kivi ja ñayivi ja ku'u kuu skukin ji kue'e virus ya'a inka ñayivi. Suni kuu nda kivi ja in ñayivi skutenuu ji kue'e. Jani ini ja kivi ja kije'e in ñayivi skutenuu ji kue'e COVID-19 kuu uu kivi ichi yata ja ni xtuu kue'e ji axi ja ni nake'en prueba COVID-19 ji vese nduu ni xtuu kue'e ji. Kivi ja jinu ja skutenuu ji kue'e kuu nde ja jinu kivi ja iyo jika ji nuu ñayivi.

Koo jika kuu tá in ñayivi ja ndo'o kue'e COVID-19, axi ni kee positivo nuu prueba ji, kindoo ji ve'e ji de iyo jika ji nuu inka ñayivi (suni nuu ta'an ve'e ji) tágua sukua ma skutenuu ji kue'e.

Ve'e ja Jito tiñu ja Satatan ini Ñuu (vachi nuu yu'u Inglés): In ve'e ja jito tiñu ja satatan ini ñuu kuu in ve'e ja iyo ini ñuu axi nuu distrito ja satatan ji nda ñayivi ja ndee nuu satiñu ji.

Ndatiñu ja ndasi yu'u: In ndatiñu ja ndasi yu'u kuu naani ndatiñu ja jasi va'a yu'u yo ji nde xitin yo de va'a jasi ji yiki nuu yo ji chijin yiki yu'u yo. Jiniñu'un koso ta'an uu axi kua'a ka sa'ma ji kundee uu cinta ja kuu ku'ni yo xini yo axi ja ku'un yata so'o yo. Nda ñayivi ja nduu jasi ji yu'u ji siki ja yika ji axi siki ja sukua kachi médico ji kuu kuatiñu ji in ja kasi ji nuu ji ja kuu kundee in sa'ma ja kasi nuu ji.

Ndatiñu ja Koto yo Maa yo: Nda ndatiñu ja koto yo maa yo, janani Ndatiñu ja Koto yo Maa yo, kuu in ndatiñu ja jito ji yo'o nuu in tundo'o nuu kuu takue'e yo axi ja ke'en kue'e xeen yo. Jatiñu nda Ndatiñu ja Koto yo Maa yo tágua sukua ma kutenuu ka COVID-19. Sava nda Personal Protective Ndatiñu ja Koto yo Maa yo kuu kuniñu'un yo nuu ke'en tiñi va'a ni nasa yika iyo ji axi nasaa koo ñati yo nuu kue'e.

Koo jika nuu ta'an: Suni jini tiñu ya'a tanu ja koo jika nuu ñayivi, tiñu ya'a sa'a tágua ma jikuta'an nuu ta'an ñayivi.

Proveedor: Nuu tutu ya'a, "*nda proveedor*" kuu in tu'un ja jetiñu tágua ka'an siki ndí'i nda programa ya'a:

- Department of Children, Youth and Families (DCYF, Ve'e ja jito nda Suchí kuachi, suchí luli, ji Ta'an ve'e) nda programa ja iyo in licencia ji nuu jito nda suchí luli ji nda Early Childhood Education and Assistance Program (ECEAP, Programa ja Chindeé ji Ste'en nda Suchí luli).
- Nda programa ja iyo in licencia ji de satiñu ji tanu ka'an nuu nda tutu ya'a siki nasaa ñayiví kí'i nuu in grupo ji nda grupo luli ji nasaa nda ñayiví ja satiñu kí'i.
- Nda programa Head Start (Xini iyo Tu'va) ja satiñu ji jín xu'un ñuu.
- Nuu kee jika, suni nda ñayiví ja kasiki ja kee jika.
- Nda programa preescolar ja sa'a nuu nune, suni nda programa ja nduu neva'a in licencia ja sa'a sava nduu.
- Nda Cooperativa nda tatá.
- Nda programa Youth Development (nuu sa'a tu'va nda suchí kuachi) ja jito ji nda suchí luli ji inka ka ja chindeé nda suchí luli ji nda suchí kuachi tágua nda K-12 kuu ste'en nuu ji.
- Ja kuu kutu'va vese jika iyo, suni nda programa ja kuu nda suchí kuachi ja ni sínu ji skua'a ji nuu nda programa Boys & Girls Clubs, YMCA ji inka ka programa ja iyo ji ja ste'en nasa kaa ini ñuu.
- Nda programa ja chunaa Nita M. Lowery 21st Century Community Learning Centers.
- Nda academia nuu ste'en va'a ka, tanu nda ja ste'en nasa satiñu ji nda programa ja satu'va in suchí ja kí'in universidad.
- Nuu jito nda suchí luli, nuu satu'va nda suchí kuachi ji nuu kee ja kí'in jika ja sa'a nda ve'e skua'a K-12.

Jikin: *Kunde'e ní nuu "Jikin kue'e COVID-19"* ja iyo ichi siki.

Kindasi (vachi nuu yu'u Inglés) kuu ta in ñayiví ja ni iyo ñati ji nuu kue'e COVID-19 kindoo ji ini ve'e ji de iyo jika ji nuu inka ñayiví tiempo ja jikan nuu ji nú sanaa ni jikin kue'e ji axi kuu skuikin ji kue'e. Ja kindasi sa'ma de nduu ja koo jika ta in ñayiví ni kee ja ndo'o ji COVID-19 axi ni xtuu kue'e ji.

SARS-CoV-2: Kue'e ja sa'a ja nduu kuu xtaa tachi va'a ja sa'a coronavirus 2 (SARS-CoV-2) kuu in virus ja sa'a kue'e coronavirus 2019 (COVID-19). Virus ya'a [iyo kue'e](#) ji ja ni tuu jee ji. DOH sa'a ji tiñu ja nandukú nú [iyo kue'e ja tuu jéé'ini ñuu Washington](#) (vachi nuu yu'u Inglés).

Tiñu ja kuu sa'a (vachi nuu yu'u Inglés): Vese Personal Protective Equipment (PPE, Ndatiñu ja Koto yo Maa yo) chindeé ji ja in ñayiví ja ma xtaa tachi ji kue'e ja iyo nuu tachi axi inka ka xiko ja xeen, nda tiñu ja kuu sa'a kuu ja kuatiñu yo in ja kasi yo nuu yo tágua sukua ma kutenuu kue'e ja iyo nuu tachi siki ja ndava ndeyu'u in ñayiví, ví'i ka nú in ñayiví ndo'o ji kue'e de nduu xtuu kue'e ji axi nduu jini ji ja ndo'o ji kue'e. Ja kasi va'a yo xitin yo, ji tiñu ja sa'a Personal Protective Equipment (PPE, Ndatiñu ja Koto yo Maa yo), jito ji ñayiví, de ñukua kuu in tiñu ja kuu sa'a yo tágua koto yo maa yo jín ñayiví.

Nda kue'e ja sa'a COVID-19: Nda kue'e ja sa'a ji kuu ja nduu ka ní'in xiko, chí'in ka'ni, (ví'i ka 100,4 F axi 38 C), kayu, nduu kuu xtaa tachi, ku'u xini, kuita, jatu yani'ni yiki kuñu, jatu sukun, kee le'le xitin, kava ini, kuun chijin.

Test to Stay (TTS): Kuu in tiñu ja kuu sa'a in suchí skua'a axi in ñayiví ja satiñu nuu sa'a ji nda prueba ja kumani ji ja ste'en ja nú kuu ndikó ji nuu escuela/nuu jito nda suchí luli de kuu sa'a ji sukua nú nduu xtuu kue'e ji de kee negativo nuu nda prueba ji.

Nda prueba COVID-19 (Mixteco Bajo): Iyo ke'en nda prueba COVID-19 ja kuu kuatiñu yo.

Kuu kuatiñu uu prueba tágua **kuni** nú in ñayiví ndo'o ji COVID-19:

- **Prueba Molecular:** Nda prueba molecular nasa'a ka'nu ji in ARN viral tágua sukua kuni ji nú yí'i virus in ñayiví. Nda prueba ya'a suni nani ji nda prueba ja nasa'a ka'nu nda ácido nucleico ([NAAT](#))

(vachi nuu yu'u Inglés). Prueba molecular ja jatiñu ka kuu in ja Reverse Transcription (Transcripción Inversa) Polymerase-Chain Reaction (Jaku jaku Nakani Polimersa), axi Reverse Transcription Polymerase Chain Reaction (**RT-PCR, Transcripción Inversa nuu Jaku jaku Nakani Polimersa**). Jatiñu ji tágua nandukú ji kivi ji nuu yí'i SARS-CoV-2, virus ja sa'a kue'e COVID-19. Nda prueba ya'a suni sa'a ji in tiñu ja nani loop-mediated isothermal amplification (LAMP, amplificación isotérmica de chikua'a ji jín in bucle) de clustered, regularly interspaced short palindromic repeat (CRISPR, sanuu tuni jitotuni ji tiñu ja nani repeticiones palindrómicas).

- **Prueba antígeno:** Prueba ya'a kivi ji nuu nda proteína ja yoso siki SARS-CoV-2, virus sa'a kue'e COVID-19. Nandukú ji nú yí'i in virus yiki kuñu yo, ja kuu in virus ja iyo mita. Maa mita, nda prueba antígeno iyo ji ja kuu kuatiñu yo de jatiñu ji jatiñu ji le'le ja ñu'un xitin yo. Nda prueba antígeno jatiñu ji tágua nandukú kue'e COVID-19 de jatiñu ji jín nda ñayiví ja nduu xtuu kue'e ji, ñukua sa'a ja ñama ka jini nú in ñayiví ndo'o ji in kue'e ma sú tanu kuu jín nda prueba RT-PCR.

Inka prueba ja iyo kuu **nda prueba anticuerpo**, ja ste'en ji nú in ñayiví ni jikin kue'e COVID-19 ji. Nandukú nú yiki kuñu yo kanaa ji jín kue'e SARS-CoV-2, virus ja sa'a kue'e COVID-19. Nda prueba anticuerpo nduu jatiñu ji tágua nandukú kue'e COVID-19 ja iyo mita.

Nuu sa'a nda prueba (POC) jatiñu ji nda prueba antígeno ja ñama kee ja kuu kunde'e axi ka'vi in ñayiví ja kuu ji in ja sa'a prueba ma sú in tatá axi nda ja jito nda suchí luli de kuu sa'a nuu ke'en nuu. Nda prueba ja sa'a nuu sa'a nda prueba suni kuu ji nda prueba NAAT, antígeno axi anticuerpo.